

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ו

פרשת וילך

א. אור החיים.

פרק לא' פסוק ג' :

ג) ה' אֱלֹהֶיךָ הוּא וְגו' הוּא יִשְׁמֵד וְגו'.
הַצֶּרֶף לומר ב' פְּעָמִים הוּא וְלֹא הִסְפִּיק
בְּאֶחָד, נִחְפְּזָן לְנַחֵמָם עַל פְּטִירָתוֹ וְאֲשֶׁר יִחְסְרוּ
שְׁנֵי דְבָרִים גְּדוּלִים וְטוֹבִים, הָאֶחָת כִּי הִיָּה
לָהֶם לְמִגֵּן לְפָנָיו ה' לְבִלְתִּי פְלוֹתָם כְּמוֹ שְׁמַצִּינוּ
בְּעָגֹל וּבְמַרְגְּלִים לולֵי מִשָּׁה בְּחִירוֹ, שְׁנִית כִּי
הוּא אֵבֶד וְשֶׁבֶר שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹדִי סִיחֹן וְעוּג,
וּמִי יָקוּם בְּמִקְוָמוֹ לְלַחֵם הַמְּלַחְמוֹת הַגְּדוּלוֹת
אֲשֶׁר הֵם מַעֲתִידִים לְפָנֵיהֶם:

זָזָה אָמַר כְּנָגֵד מִה שְׁנוּגָע לָהּ אָמַר ה'
אֱלֹהֶיךָ הוּא עוֹבֵר לְפָנֶיךָ עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרוֹ
(שְׁמוֹת י"ז) עֹבֵר לְפָנָיו הָעַם פְּרוֹשׁ כִּי הוּא הָעוֹבֵר
עַל פְּשַׁעְכֶם וְאֵלָיו תִּחְזִיקוּ הַטּוֹב וְלֹא לִי, כְּמוֹ
שֶׁכֵּן מְצִינוּ שֶׁהוּא הָעִיר אֶת רוּחַ מִשָּׁה לְהַתְּפַלֵּל
עֲלֵיהֶם בְּמַעֲשֵׂה עָגֹל דְּכָתִיב (שְׁמוֹת ל"ב) הִנִּיחָה
לִי וְגו', וְאֵין בְּהַעֲדָר מִשָּׁה הָעֲדָר הָעֲבָרָת עַל
פֶּשַׁע כִּי הוּא יַעֲבֹר לְפָנֶיךָ:

מלכות

1. כַּרְסָנוּ אַתְּצַכֵּה עַל הַזְכָּרַת הַמִּיָּה: "הוּא" כַּרְסָאִים, הִישׁ לָךְ תְּשׁוּבָה כַּשׁוּבָה לָכֶךָ?
2. נְשֵׁי דְבָרִים מְרַאֵי מַה שִׁחְסְרוּ לָצַט עַם כְּטִירָתוֹ, מַה הֵם וּמַה הַהֲבָדָל בֵּינֵיהֶם?
3. מַה מְצִינָה לֵּךְ מַה לָּכֶךָ?
4. מַה מְדִיוֹק קָרָה אֵלַי יְהוֹשֻׁעַ וּמַה הִיָּתָה טַעַמַת הַקַּב"ה אֵלָיו?
5. מַה נִּיתָן לָנוּ לְלַמּוֹד מִכֶּךָ?

* * *

ב. ספורנו.

פרק לא' פסוק ז':

נוחלים, (ואם לאו — אין נוחליו. וכן אתה מוצא כשהלכו לעשות מלחמה בעי נפלו מהם כשלושים וששה איש צדיקים... "ויקרע יהושע שמלותיו" ... "ויאמר ה' אל יהושע קום לך למה אתה נופל על פניך", לא כך אמרתי למשה רבך מתחילה, אם עובר לפניהם — עוברים... ואתה שלחתם ולא עברת לפניהם, עכ"ל הספרי).

לא, ג יהושע הוא עובר לפניך כאשר דבר ה' פירוש, אימתי "ה' עובר לפניך וישמיד הגויים האלה מלפניך" (הרישא של פסוקנו), דוקא באופן ש"יהושע עובר לפניך כאשר דבר ה'". וזהו בריש פרשת ואתחנן (לעיל ג, כח) "והוא ינחיל אותם" שדרשו בספרי שם: (אם הוא עובר לפניהם — עוברים, ואם לאו — אין עוברים) אם מנחילים —

לא, ז' לעיני כל ישראל חזק ואמץ.

על דרך צחות, כי גם המלך נצטווה "לבלתי רום לבבו" (לעיל יז, כ). ויהושפט מלך יהודה, כשהיה רואה תלמיד חכם (היה עומד מכסאו) ומחבקו ומנשקו (וקורא לו) "אבי אבי (רבי רבי מרי מרי" — מכות כד, א). אבל זה רק בצנעה, אבל "לעיני העם" — מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול (כתובות יז, א). ומפני מה נענש שאול,

וילך

על שמחל על כבודו (יומא כב, ב). וזה (שמואל-א, טו, יז) "אם קטן אתה בעיניך" וירא וחרד מפני כל, ונמוך בדעתך לכבד כל אדם, אבל "לעיני כל ישראל — חזק ואמץ", לא תתנהג בענוה ולא תראה להם מורד, רק היה קשה כברזל וגבור כארי נגד העם.

אלף

1. פרשנו מנסה להסביר לנו מה גדולה וחשובה הדאמא האישית, איך?
2. למה חשוב היה להדגיש לפני העם כי יהושע הוא האחרון?
3. מה על המלך לעשות בצענה ואיך הוא צריך להתנהג ביורק?
4. איך נהאו: יהושע, אלו ודוד הצניינים אלה?

* * *

ג. תוספת ברכה.

פרק לא, פסוק ז':

כי אתה תבוא את העם (ל"א ז')

ולהלן (פסוק כ"ג) במאמר ה' ליהושע על ענין זה כתיב כי אתה תביא את העם, ולא תבוא, וההבדל תבוא (בוא"ו חולמית) ובין תביא (ביו"ד חרוקה) פשוט, כי תבוא את העם מורה כי אתה תבא יחד עם העם, שתהי' כאחד מהם, ולא כמנהיג, אבל תביא את העם ענינו שאתה תביא אותם, כראש וכמנהיג, ומתבאר, כי משה אמר כי אתה תבוא, וה' אמר כי אתה תביא ולא יתכן, כי רק במקרה נאמר הלשון בשנוי זה, וצריך טעם.

ואפשר להסביר הדבר עפ"י הכתוב בפרשה פנחס (כ"ז כ"א) כי יהושע יעמוד לפני אלעזר הכהן ועל פיו (של אלעזר) יצאו ועל פיו יבאו הוא, (יהושע) וכל בני ישראל אתו ופירש"י שם, שעפ"י בקשת משה שלא תמוש גדולה מבית אביו מסר ה' גדולה זו לאלעזר, וגם יהושע היה צריך לו, עכ"ל.

ומתבאר במס' עירובין (ס"ג א'), כי לאחר שחטא אלעזר בזה שהורה הלכה בפני משה (דכתיב בפ' מטות (ל"א כ"א) ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא זאת חקת התורה) — לאחר זה נענש שניטלה הגדולה ממנו וניתנה ליהושע, אך למשה לא נודע מזה, כדי שלא יצטער.

ולפי זה יתבאר שנוי הלשונות כאן, תביא ותבא, כי משה שלא ידע מעונשו של אלעזר ומירידתו מגדולתו, חשב, שעדיין עומד בשררות שלו, בתור ראש ומנהיג, ויהושע כפוף לו, לכן אמר ליהושע, כי אתה תבוא את העם, כלומר, תבוא אתם כאחד, מהם (והלשון "את" הוא כמו "עם" כמו ויואל משה לשבת את האיש (פ' שמות, ב' כ"א), והמנהיג יהי' אלעזר.

אבל הקב"ה, לאחר שנטל הגדולה מאלעזר ומסרה ליהושע, אמר לו, כי אתה תביא את העם, אתה תכניס אותם כראש וכמנהיג, ומדוייקים הלשונות.

אלף

1. פרשנו מחיין פנינו הכתובים, מה הוא רוצה ללמוד מכך?
2. מה בדיוק קרה עם אלעזר?
3. איך לה מנה את מצמדו של יהושע?
4. האם משה הסכים סוף לבק?

* * *

פרק לא' פסוק כד':

(כד) וטעם ויהי ככלות משה לכתוב, כי מתחלה כתב את התורה ויתנה אל הכהנים כאשר נאמר למעלה 47, ולא אמר להם אנה יניחו אותה, ואחרי כן נצטוו בשירה הזאת ויכתוב אותה וילמדה 48 את בני ישראל בו ביום, והנה הוסיף אותה על התורה, ויהי ככלות משה לכתוב הכל בספר התורה אז צוה את הכהנים לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלהיכם 49, שיהיה מונח בארון מן הצד 50, כי מעתה לא יגעו בו כלל להוסיף או לגרוע, וזה טעם ויהי ככלות משה לכתוב עד תומם, ועל כן אמר ר"א 50 כי וזאת הברכה מוקדמת ומקומה למעלה כאשר נאמר וילך משה 51 וידבר את כל הדברים האלה אל כל ישראל, ויתכן כי אחרי שכתב השירה וילמדה את בני ישראל איש איש לשבטיהם שהביאם לפניו אל בית המדרש, כתבה בספר התורה, וצוה את הכהנים לקוח את ספר התורה, לומר שגם השירה תהיה מונחת בארון עם התורה שהיא מכלל התורה, כי היא שם לעד, ואמר להם שיקהילו אליו עוד כל זקני השבטים והשוטרים והעם יאספו עמהם, כי כן נאמר בסוף ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם 52, והנה עשו הכהנים כן ויקהילו אליו כל העם והעיד בהם את השמים ואת הארץ בהקהל 53 באזני הכהנים וכל העם, ואז אמר לו השם יתברך עלה אל הר העברים הזה 54, ונתחייב לעשות כן מיד, ועמד וברך אותם וזאת הברכה, ויכתוב אותה בסוף הספר שנתן לכהנים, ואז עשו הכהנים מה שצוה אותם, ונתנו הספר שלם מצד ארון הברית, והנה הכל כסדר האמור בתורה:

- 3 -
וילך

אלו

1. מה ראה פרשנו להסביר כאן?
2. פרשנו מחוץ בין התורה כולה לבין השירה שנאמרת כאן, איך זה מסתדר בסוף?
3. מה היה תפקיד הכהנים בכלל זה?
4. היכן היה מונח ספר תורה זה בסוף?

ה. רש"י הירוש.

פרק לא' פסוק כג':

כי אתה תביא את בני ישראל. משה אמר בדבריו אל יהושע: "כי אתה תבוא את העם" (פסוק ז), ועל די כך הוא דרש מיהושע שיפעל בצוותא עם העם ועם זקניו; "אתה והזקנים שבדור"; ואילו ה' הדגיש בדבריו אל יהושע שהנהגה העליונה של הדור יכולה להיות מופקדת רק בידי איש אחד, כי זה הכלל: "דָּבָר אֶחָד לְדוֹר וְאֶין שְׁנַי דְּבָרִין לְדוֹר"; משום כך נאמר כאן: "כי אתה תביא וגו'" (סנהדרין ח ע"א).

(כג) ויצו וגו'. הפסוקים הקודמים הזכירו את מה שנאמר למשה ונעשה על ידי משה במעמד יהושע; בדברים ובמעשים אלה הונח היסוד למינויו של יהושע, ואחרי כן הוא נצטווה על ידי ה' במישרין.

אלו

1. איך פרשנו מסביר כאן את השימוש ב: "ויצו" ולאמה זה חשוב לזו?
2. מה אמר משה ולצוותו מה ציווה הקב"ה, מה ההבדל ביניהם ואיך ניתן להסבירו?
3. האם יש לכך מסקנה מצוית?

ו. המלבי"ם - תורה אור.

פרק לא', פסוק כג': (כג) ויצו את יהושע בן נון ויאמר חזק ואמץ כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם ואנכי אהיה עמך. ובתחלה אמר חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבעתי לאבותם לתת להם ואתה תנחילנה אותם. השנוי תבוא תביא, העם הזה בני ישראל, נשבעתי לאבותם נשבעתי להם. נראה כי משה דבר אליו אם לא יהיו ישראל שלמים ולא יקבלו מרות של יהושע ולכן קראם העם הדיוטות, ואמר נשבעתי לאבותם כי אז אין ראויים מעצמם לירש את הארץ, ומ"מ אל תרפה ידיו ותבוא עמם בעצתם ולא תנהוג מרות עליהם, וה' ידע כי ישראל יהיו שלמים ויקבלו מלכות יהושע וע"ז קראם בני ישראל, ואמר נשבעתי להם שראויים מעצמם, ועז"א, כי אתה תביא:

אלו

1. למה שנויים מוצא פרשנו כאן, מה הטעם?
2. איך פרשנו מסביר המלבי"ם כי אכן ראה מקום לשנויים אלה וסוף הטעם מוסביריט צפ"י המציאות בקרתה?

